

ინტერ - და ინტრალინგუალური შეცდომების ანალიზის მნიშვნელობა გერმანულის როგორც უცხო ენის სწავლების პროცესში

ნელი ახვლედიანი

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

neli.akhvlediani@bsu.edu.ge

<https://doi.org/10.52340/lac.2023.23>

წინამდებარე მოხსენებაში წარმოდგენილი და გაანალიზებულია ქართული და ინგლისური ენის ზეგავლენის შედეგად დაშვებული ტიპური შეცდომები გერმანულის როგორც უცხო ენის შესწავლის პროცესში. კვლევის მიზანს წარმოადგენს ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სტუდენტების წერილობითი ტექსტების განხილვა, შეცდომების იდენტიფიცირება, კლასიფიკაცია და შეპირისპირებითი ანალიზი.

კვლევის სამიზნე ჯგუფს წარმოადგენს ინგლისური ფილოლოგიის მეორე კურსის 24 სტუდენტი. წერილობით ტექსტებში დაშვებული შეცდომების ანალიზის შედეგად დადგინდა, რომ ადგილი აქვს ინტერლინგუალურ და ინტრალინგუალურ ინტერფერენცებს. ინტერლინგუალური ჩარევა შეიძლება გავიგოთ, როგორც „ენობრივი თავისებურებებისა და წესების მშობლიური ენიდან უცხოურ ენაზე ზეგავლენის პროცესი და შედეგი. ინტრალინგუალური ჩარევა არის გარკვეული ენობრივი ფენომენების ურთიერთგავლენა იმავე ენაში (Kleppin, 1998:30).

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გერმანულის როგორც უცხო ენის შემსწავლელი 24 სტუდენტის წერილობითი ტექსტების ანალიზის შემდეგ აღმოჩნდა, რომ სტუდენტები არა მხოლოდ მშობლიური ენიდან, არამედ პირველი ან მეორე უცხოური ენის ზეგავლენით ახდენენ შეცდომების ტრანსფერირებას გერმანულ ენაში. ეს იმას ნიშნავს, რომ ისინი ხშირად გაუცნობიერებლად ეყრდნობიან წინარე ენობრივ გამოცდილებას (ხშირად მშობლიური, თუმცა არა მხოლოდ), რაც არის სწორედ გერმანული ენის შესწავლის პროცესში დაშვებული შეცდომების გამომწვევი მიზეზი.

საკვანძო სიტყვები: ინტერლინგუალური შეცდომა, ინტრალინგუალური შეცდომა

ენობრივი შეცდომები მნიშვნელოვან როლს თამაშობს უცხო ენის დაუფლებისას. თუმცა, ტერმინი „შეცდომები“ უცხო ენების სწავლებაში მეტწილად ნეგატიურად არის გაგებული. ზოგჯერ, ყოველგვარი სხვა მიზეზის ძიების გარეშე, შეცდომის დაშვების მოტივად მიჩნეულია უცხო ენის შემსწავლელის არასაკმარისი ძალისხმევა ან მასწავლებლის

წარუმატებლობა. შეცდომები უცხო ენის ათვისების ბუნებრივი პროცესისთვის სრულიად დამახსიათებელია. ენობრივი შეცდომები ერთგვარი ინსტრუმენტია იმისათვის, რომ დავადგინოთ, თუ რამდენად გაიღრმავა უცხო ენის შემსწავლელმა ენობრივი კომპეტენცია გარკვეულ დონემდე ან პირიქით.

ტერმინ „შეცდომის“ არა მხოლოდ ერთი, არამედ მრავალი განსხვავებული განმარტება არსებობს. ეს შეიძლება იყოს:

- გადახრა მოქმედი სტანდარტებიდან [Kleppin, 1998: 19];
- ენობრივი სიზუსტის, კანონზომიერების ან მიზანშეწონილობის დარღვევა [Belke, 2012 : 203];
- ფორმა, რომელიც იწვევს ან შეიძლება გამოიწვიოს გაუგებრობები [Türling, 2014 : 23].

უცხო ენის შეწავლის დროს შეუძლებელია თავი დავაღწიოთ შეცდომებს. არსებობს შეცდომები, რომლებიც თავს იჩენენ ორი ან მეტი უცხო ენის ცოდნის ან თავად მშობლიური ენის ზეგავლენით. ამ შემთხვევაში საქმე გვაქვს ინტერ- და ინტრალინგუალურ შეცდომებთან. თავის მხრივ, ინტერ- და ინტრალინგუალური შეცდომები იყოფა მორფოლოგიურ, სინტაქსურ, სემანტიკურ, ორთოგრაფიულ და პრაგმატულ კატეგორიებად. შეცდომა ინტერლინგუალურია, როდესაც მშობლიური ენის ელემენტები ზეგავლენას ახდენენ უცხო ენის შესწავლაზე [Kleppin 1998 :30]. ინტრალინგუალური შეცდომის ქვეშ იგულისხმება გარკვეული ენობრივი ფენომენების ურთიერთგავლენა ერთსა და იმავე ენაში კლვიპინის თანახმად, შეცდომამ შეიძლება თავი იჩინოს ორი ან მეტი ენის ურთიერთგავლენით (ინტერლინგუალური შეცდომა) ან ერთი ენის შიგნით (ინტრალინგუალური შეცდომა).

ზემოხსენებული საკითხის უფრო დეტალური განხილვისთვის აუცილებელია ენობრივი შეცდომების ანალიზი. შეცდომების ანალიზით შეგვიძლია გავარკვიოთ, რომელი საკითხი არის რთულად შესასწავლი ან რთულად დასაუფლებელი; მშობლიური ენისა და შესასწავლი უცხო ენის სისტემური თავისებურებების კონფრონტაციული აღწერა საშუალებას გვაძლევს, დავინახოთ სწავლის სირთულეების გამომწვევი ზოგიერთი ფაქტორი. თუმცა, შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ბევრი მასწავლებელი არ იცნობს შეცდომების ანალიზის ინსტრუმენტს და არ იყენებს მას გაკვეთილებზე. ამიტომ რთულია იმის შეფასება, თუ რა როლს ასრულებს შეცდომების ანალიზი უცხო ენის სწავლებაში [Kuhns, 1987: 175-176].

ნაშრომის მიზანია, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გერმანულის როგორც უცხო ენის შემსწავლელი ოცდაათი სტუდენტის წერილობითი ნაშრომების ემპირიული ანალიზი. ნაშრომში ყურადღება არის გამახვილებული წერილობით შეცდომებზე. განხილულია ინგლისური ფილოლოგიის სტუდენტების მიერ გერმანულ ენაზე

შესრულებული წერილობითი ტექსტები. სამიზნე ჯგუფში შემავალი სტუდენტების მშობლიური ენა ქართულია. ინგლისური ენა მათი სპეციალობაა, ხოლო გერმანული ენა მათთვის მესამე უცხო ენას წარმოადგენს.

ნაშრომში სტუდენტების მიერ დაშვებული შეცდომები დალაგებულია შემდეგი პრინციპით:

1. ორთოგრაფიული შეცდომები;
2. მორფოსინტაქსური შეცდომები;
3. ლექსიკურ-სემანტიკური შეცდომები.

წერილობითი ტექსტების ანალიზის საფუძველზე დადგინდა, რომ სტუდენტებმა დაუშვეს შეცდომები ყველა ზემოჩამოთვლილ ენობრივ დონეზე. სულ დაშვებულია 36 მორფოლოგიური, 11 სინტაქსური, 20 სემანტიკური და 23 ორთოგრაფიული შეცდომა. ჯამში გამოვლინდა 90 წერილობითი შეცდომა. შეცდომების რაოდენობა ყველაზე დიდია მორფოლოგიურ დონეზე, შემდეგ მოდის ორთოგრაფიული და მესამე ადგილს იჭერს სემანტიკური დონე. მეოთხე ადგილზეა სინტაქსური შეცდომები.

ინგლისური ფილოლოგიის ოცდაოთხი სტუდენტის მშობლიური ენა ქართულია. როგორც ცნობილია, ქართული ენა მიეკუთვნება ქართველურ ენათა ჯგუფს. იგი არავითარ კავშირს არ ავლენს გერმანიკულ ენათა ჯგუფთან, რომელშიც გაერთიანებულია ინგლისური და გერმანული ენები. შესაბამისად, ამ ენების სტურქტურები ძლიერ განსხვავდება ერთმანეთისგან:

- ქართულ ენაში არ არსებობს გრამატიკული სქესი . გერმანულ ენაში არსებით სახელს სამი სქესი გააჩნია: მამრობითი (Masculine), მდედრობითი (Feminine) და საშუალო (Neuter). სქესი განისაზღვრება არტიკლით.

- ქართულ ენაში არ არსებობს განსაზღვრული ან განუსაზღვრელი არტიკლები;

- ქართულ ენაში შვიდი ბრუნვაა: (სახელობითი, მოთხრობითი, მიცემითი, ნათესაობითი, მოქმედებითი, ვითარებითი, წოდებითი), ხოლო გერმანულ ენაში ოთხი ბრუნვაა: სახელობითი (Nominativ), აკუზატივი (Akkusativ), მიცემითი (Dativ), ნათესაობითი (Genetiv).

ქართულ ენაში წინდებულების ნაცვლად თანდებულები ერთვის არსებით სახელებს და მართავს მათ რომელსამე ბრუნვაში, აღნიშნავს საგნის მდგომარეობას, მიმართულებას და სხვა (-ზე, -ში, -კენ და ა.შ.).

წინდებული გერმანულ ენაში არის ფორმაუცვლელი დამხმარე სიტყვა, რომელიც წინ უძღვის სახელს და უზრუნველყოფს მის სინტაქსურ-სემანტიკურ კავშირს წინადადების სხვა წევრებთან. [ანდრაზაშვილი, 1999:554]

წერილობითი ტექსტების ემპირიულმა ანალიზმა აჩვენა, რომ სტუდენტებს ყველაზე მეტი სირთულე უძლავებთან მიმართებაში ჰქონდათ. აქ საქმე გვაქვს ე.წ. ასიმეტრიულ შეცდომებთან, კერძოდ უძლავების არ არსებობასთან ქართულ ენაში. საინტერესოა, რომ სტუდენტები ზოგჯერ შეცდომით იყენებდნენ ორმაგ თანხმობებს და უძლავებს (მაგ. planne ნაცვალად plane ან könnt du ნაცვალად kannst du, ich mache ნაცვალად ich mache), რაც მიუთითებს იმ ფაქტზე, რომ მათ იციან, რომ გერმანულ ენაში არსებობს ორმაგი თანხმობები და უძლავები, თუმცა არასაკმარისად ფლობენ ცოდნას მათი გამოყენების თაობაზე.

სტუდენტების დიდ ნაწილს შეცდომები აქვთ ბრუნვასთან მიმართებაში. (მაგ. du willst ich besuchen ნაცვალად du willst mich besuchen). შეცდომის სავარაუდო მიზეზად შეიძლება დასახელდეს ის ფაქტი, რომ ქართულ ენაში არსებობს მხოლოდ დატივის ანალოგიური ბრუნვა - მიცემითი, ხოლო აკუზატივის ბრუნვა ქართულ ენაში საერთოდ არ არსებობს.

საყურადღებოა შემდეგი ტიპის შეცდომა, კერძოდ წესიერი და არაწესიერი ზმნების პრეტერიტუმის ფორმის არასწორი გამოყენება (მაგ. trafte ნაცვალად traf) . აშკარაა, რომ სტუდენტი ინფორმირებულია, რომ გერმანულ ენაში არსებობს წესიერი და არაწესიერი ზმნები, თუმცა არ იცის, რომ ზმნა „treffen“ არ მიეკუთვნება წესიერი ზმნების რიცხვს. აქ საქმე გვაქვს ინტრალინგუალურ შეცდომასთან.

შემდეგი შეცდომები ასიმეტრიული ხასიათისაა. სტუდენტი პირველ წინადადებაში არასწორ არტიკლს იყენებს, ხოლო მეორე შემთხვევაში არასწორ ბრუნვაში სვამს არტიკლს. ხელისშემშლელი ფაქტორი შეიძლება იყოს არასწორი არტიკლის გამოყენება წინდებულთან ერთად. (ich gehe in der Park ნაცვალად ich gehe in den Park. Wir können in dem Botanischen Garten gehen ნაცვალად in den Botanischen Garten gehen). ამ კონკრეტულ მაგალითებში გასათვალისწინებელია ის ფაქტიც, რომ ქართულ ენაში წინდებულების ნაცვალად ვიყენებთ თანდებულებს, რომლებიც ერწყმის არსებით სახელებს. რაც სპეციალურ დასწავლას საჭიროებს. ქართულ ენაში ბრუნვის ნიშანი არ იცვლება, იქნება ეს „ მე მივდივარ პარკში“ თუ „მე ვარ პარკში“.

საყურადღებოა შემდეგი ტიპის შეცდომაც, კერძოდ ნაცვალად „mein Urlaubsort“ სტუდენტი იყენებს „meine Urlaubsort“. ამ მაგალითში თავს იჩენს ინტერლინგუალური ინტერფერენციის ფაქტი, სადაც სტუდენტი ექცევა მშობლიური ენის გავლენის ქვეშ. ქართულ

ენაში არსებითი სახელი არ განისაზღვრება სქესის მიხედვით და ეს ზეგავლენას ახდენს გერმანულ ენაში დაშვებულ შეცდომებზე.

ასევე საყურადღებოა გერმანულ წერილობით ტექსტებში მრავლობითი რიცხვის წარმოებისას დაშვებული შეცდომები (vier Stuhl ნაცვლად vier Stühle). ქართული ენისათვის ნორმაა, თუნდაც ერთზე მეტი რიცხვითი სახელის შემდეგ არსებითი სახელის მხოლოდით რიცხვში გამოყენება, რაც სრულიად უცხოა გერმანული ენის გრამატიკული სისტემისთვის. ისევ საქმე გვაქვს ინტრალინგუალურ ინტერფერენციასთან.

შემდეგი ტიპის ინტრალინგვისტური შეცდომა ეხება ზმნის პოზიციას დაქვემდებარებულ წინადადებაში (Ich weiß, dass du willst mich besuchen ნახვლად ich weiß, dass du mich besuchen willst). კვლავ ვლინდება მშობლიური ენის ზეგავლენა. როგორც ცნობილია, ქართულ ენაში ზმნის პოზიცია დაქვემდებარებულ წინადადებაში გადამწყვეტ მნიშვნელობას არ იძენს, ხოლო გერმანულში მისი განთავსება აუცილებელია დაქვემდებარებული წინადადების ბოლოს.

შემდეგი შეცდომა ლექსიკური ხასიათისაა, სადაც სტუდენტმა პროფესიის გამოხატველი არსებითი სახელი „მდივანი“ გააიგივა „დივთან“ (Es gibt bequeme Sekretare ნაცვლად es gibt bequeme Sofas).

არსებული შეცდომების ანალიზმა აჩვენა, რომ ზოგიერთი შეცდომა განპირობებული იყო ინგლისური ენის ცოდნის ზეგავლენით, მაგ:

შეცდომა: „zuerst wir können....“. (First we can...).

სწორი ვერსია: „zuerst können wir"

შეცდომა: „Am Nachmittag vielleicht sehen wir....“. (In the afternoon we might see ...).

სწორი ვერსია: „Am Nachmittag sehen wir vielleicht"

შეცდომა: „ Ich often höre Musk“. (I often listen to music).

სწორი ვერსია: „Ich höre oft Musik“ ან „oft höre ich Musik“.

ინგლისური ენის ზეგავლენა აშკარაა ზემოხსენებულ მაგალითებში. სტუდენტები ეყრდნობიან ე.წ ანალოგიებს, რასაც ისინი შეცდომამდე მიყავთ.

.როგორც ცნობილია, ინგლისურ ენაში დროის ზმნიზედა წინადადების ან თავში ან ბოლოში დგას. ეს წესი ინგლისური ენის მცოდნე სტუდენტმა გადმოიტანა გერმანულ ენაში და დაწერა „ Ich oft höre Musk“, რაც შეცდომაა. გერმანულ თხრობით წინადადებაში ზმნა დგას მეორე ადგილზე. ამ შემთხვევაში სტუდენტი გაუცნობიერებლად უშვებს შეცდომას, რადგან ეყრდნობა ინგლისური ენის ცოდნას.

წინამდებარე შედეგები სარწმუნოს ხდიან მოსაზრებას, რომ არა მხოლოდ მშობლიური ენა, არამედ უკვე შესწავლილი სხვა უცხო ენაც გავლენას ახალ გერმანულ ენაში შეცდომების წარმოქმნაზე. ამკარაა, რომ გერმანულსა და ინგლისურ ენებს შორის არსებული ეტიმოლოგიური კავშირები მკვეთრად გამოვლინდა არსებულ შეცდომებში.

ინგლისურსა და გერმანულ ენებს შორის არსებული მსგავსება არ უნდა განვიხილოთ როგორც მხოლოდ ხელის შემშლელი ფაქტორი, პირიქით. მაგრამ, ეს არ უნდა გახდეს ერთი ენის სრული „კალკირების“ საფუძველი მეორე ენაში. თუმცა, ენებს შორის არსებული კონტრასტულობის გამოკვეთა და შეპირისპირებითი სწავლება პოტენციური შეცდომების თავიდან აცილების მიზნით, ნამდვილად უნდა შედიოდეს მასწავლებლის ინტერესების სფეროში და გახდეს საგაკვეთილო პროცესის შემადგენელი ნაწილი. ასევე საყურადღებოა ქართული ენის სიტემის გათვალისწინება გერმანული ენის სწავლებისას, რათა შემცირდეს ინტრალინგუალური ინტერფერენციების რაოდენობა.

ლიტერატურა:

1. ანდრაზაშვილი მ., - გერმანული ენის გრამატიკა (წიგნი პირველი-მორფოლოგია). თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა. თბილისი. 1999. 554 გვ.
2. ელერდაშვილი ა., უნივერსალური ენციკლოპედიური ლექსიკონი. [ელექტრონული რესურსი]-<http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=14&t=90796>
წვდომის თარიღი:15.08.2021.
3. Belke, G., -Mehr Sprache(n) für alle: Sprachunterricht in der vielsprachigen Gesellschaft. Schneider Verlag. Hohengehren. 2012.
4. Kleppin, K., - Fehler und Fehlerkorrektur (Bd. Fernstudieneinheit 19). Langenscheidt. Berlin, München, Wien, Zürich, New York. 1998..
5. Kuhs, K., - Fehleranalyse am Schülertext. In: Gesteuerter Zweitspracherwerb, Ernst Apeltauer (Hrsg.). Huber. München. 1987.
6. Türling, J., M.,- Die professionelle Fehlerkompetenz von (angehenden) Lehrkräften; Eine empirische Untersuchung im Rechnungswesenunterricht. Springer VS. Mannheim.2014.

Neli Akhvlediani

Batumi Shota Rustaveli State University

Significance of Interlingual and Intralingual Error Analysis in the Process of Teaching German as a Second Language

Abstract

The paper presents and analyzes common mistakes made due to the influence of the Georgian and English language in learning German as a foreign language. The research aims to review Batumi Shota Rustaveli State University's students' written texts, identify errors, classify, and conduct contrast analysis. The research target group consists of twenty-four students in the second year of English philology. As a result of the analysis of errors made in written texts, interlingual and intralingual interferences were determined. Interlingual interference can be understood as "the process and result of the influence of linguistic features and rules of the native language on the foreign language." Intralingual interference represents the interaction of specific linguistic phenomena within the same language (Kleppin, 1998:30). The analysis of written texts of twenty-four students studying German as a foreign language at Batumi Shota Rustaveli State University revealed that the students transferred errors not only from their native but their first or second foreign languages into the German language as well. This means that they frequently subconsciously rely on their previous language experience (often native, but not only), which is precisely the cause of mistakes in learning German.

რეგენზენტი: პროფესორი მანანა მიქაძე